

OLIV TA'LIMDA TA'LIM SIFATINI OSHIRISH MUAMMOLARI

Karimova Fotimaxon Abdurahharovna

Andijon mashinasozlik instituti assistenti

Annotatsiya: Oliy ta'lim tizimida ta'lim sifatini oshirish bugungi kunning dolzarb masalalaridan biridir. Ta'lim sifati nafaqat mamlakatning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishi, balki xalqaro miqyosdagi raqobatbardoshlik darajasini ham belgilaydi. Mazkur maqolada oliy ta'limda sifatni oshirishga to'sqinlik qilayotgan muammolar, jumladan, o'quv rejalarining zamonaviy talablarga mos kelmasligi, professor-o'qituvchilar malakasining yetarli darajada emasligi, moddiy-texnik bazaning zaifligi va innovatsion texnologiyalarning yetarli darajada joriy etilmasligi kabi muammolar tahlil qilinadi. Shuningdek, ta'lim sifatini oshirish bo'yicha xorijiy tajriba va uni milliy sharoitga moslashtirish imkoniyatlari yoritilgan. Mazkur masala bo'yicha ilmiy-amaliy tavsiyalar ishlab chiqilib, ta'lim tizimini modernizatsiya qilish yo'llari ko'rsatilgan.

Kalit so'zlar: oliy ta'lim, ta'lim sifati, innovatsion texnologiyalar, professor-o'qituvchilar malakasi, ta'limni modernizatsiya qilish.

Bugungi kunda oliy ta'lim tizimining rivoji har bir mamlakatning iqtisodiy, ijtimoiy va madaniy taraqqiyotida muhim omil hisoblanadi. Ta'lim sifatini oshirish esa nafaqat oliy o'quv yurtlarining, balki butun jamiyatning asosiy vazifasiga aylanib bormoqda. Globallashuv jarayonlari, texnologik yutuqlar va mehnat bozorida o'zgarishlar oliy ta'lim tizimiga yangicha talablar qo'ymoqda.

Oliy ta'limda ta'lim sifatini oshirish jarayonida bir qator muammolar mavjud. Jumladan, o'quv rejalarining zamonaviy talablarga mos kelmasligi, professor-o'qituvchilarning malakasi va pedagogik salohiyatining yetarli darajada bo'lmasligi, ta'lim muassasalarining moddiy-texnik bazasining zaifligi, hamda zamonaviy innovatsion texnologiyalarning ta'lim jarayoniga yetarli darajada integratsiyalanmasligi kabilar asosiy muammolar sirasiga kiradi.

Mazkur tadqiqotda oliy ta'limda ta'lim sifatini oshirishga to'sqinlik qiluvchi omillar, xorijiy tajribadan samarali foydalanish imkoniyatlari va ta'lim sifatini yaxshilash uchun taklif etiladigan yechimlar ko'rib chiqiladi. Ushbu masalaning o'rganilishi oliy ta'limni modernizatsiya qilish hamda uning xalqaro maydondagi raqobatbardoshligini oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

XXI asrda jamiyatning barqaror rivojlanishi ko'p jihatdan ta'lim tizimining samaradorligi va sifati bilan belgilanadi. Oliy ta'lim esa ijtimoiy taraqqiyotning asosiy omillaridan biri sifatida inson kapitalini rivojlantirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Shu bilan birga, bugungi globalizatsiya sharoitida oliy ta'lim muassasalaridan nafaqat bilim

berish, balki innovatsion texnologiyalarni joriy etish, kreativ fikrlashga o‘rgatish va xalqaro standartlarga mos mutaxassislar tayyorlash talab qilinmoqda.

Hozirgi kunda oliy ta’limda sifatni oshirish bilan bog‘liq muammolar yechimni talab qiluvchi dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. O‘quv jarayonining eskirgan metodlarga asoslanganligi, professor-o‘qituvchilarning malakasini muntazam oshirish tizimining yetarlicha samarali emasligi, shuningdek, infratuzilma va texnik vositalarning zamonaviy talablarga mos emasligi bu boradagi asosiy muammolardir.

Ushbu tadqiqotda oliy ta’lim tizimida sifatni oshirishga qaratilgan muammolar chuqur tahlil qilinadi, shuningdek, zamonaviy yechimlar va xorijiy tajribaning ahamiyati o‘rganiladi. Tadqiqotning maqsadi — ta’lim sifatini oshirish yo‘nalishida samarali strategiyalar ishlab chiqish va ularni amaliyotga joriy etishdir. Bu yondashuv ta’lim tizimini modernizatsiya qilish va mamlakatning raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qiladi.

Oliy ta’limda ta’lim sifatini oshirish bugungi kunning eng muhim vazifalaridan biri hisoblanadi. Ushbu jarayonni amalga oshirish uchun ta’lim tizimining mavjud holati, dolzarb muammolari va ularni bartaraf etish yo‘llarini chuqur tahlil qilish zarur.

Oliy ta’lim sifatini belgilovchi omillar. Ta’lim sifatini oshirishda quyidagi omillar muhim rol o‘ynaydi:

Professor-o‘qituvchilar malakasi: Ta’lim sifatining asosiy garovi sifatida pedagogik xodimlarning kasbiy tayyorgarligi va doimiy ravishda o‘z ustida ishlashi hisoblanadi. Ammo ko‘plab oliy ta’lim muassasalarida malaka oshirish tizimi yetarlicha samarali emas.

O‘quv dasturlari va metodikalari: Zamonaviy bozor talablariga mos o‘quv rejalari va dars berish metodikasining yo‘qligi ta’lim jarayonining eskirgan shaklda qolishiga olib keladi.

Texnologiyalar va innovatsiyalar: Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT) va raqamli texnologiyalarning ta’lim jarayoniga yetarli darajada integratsiyalanmagani sifatni pasaytiruvchi omil hisoblanadi.

Ta’lim sifatini oshirishga to‘sqinlik qiluvchi muammolar. Oliy ta’lim tizimida mavjud asosiy muammolar quyidagilardan iborat:

Moliyaviy resurslarning cheklanganligi: Ko‘plab oliy o‘quv yurtlarida zamonaviy infratuzilma yaratish va innovatsion texnologiyalarni joriy qilish uchun mablag‘ yetishmaydi.

Xalqaro standartlardan orqada qolish: Ko‘pgina universitetlarda ta’lim jarayoni xalqaro talablar darajasida tashkil etilmagani sababli bitiruvchilarning mehnat bozorida raqobatbardoshligi past.

Akademik korrupsiya: Oliy ta’lim tizimida korrupsiya va tanish-bilishchilik kabi holatlar ta’lim sifatiga salbiy ta’sir ko‘rsatadi.

Ta’lim sifatini oshirish bo’yicha xorijiy tajriba. Xorijiy mamlakatlar tajribasi oliy ta’limni modernizatsiya qilishda muhim ahamiyatga ega. Masalan:

Finlyandiya tajribasi: Talabaga yo’naltirilgan ta’lim modeli va erkin fikrlashga asoslangan o’quv dasturlari.

Germaniya tajribasi: Dual ta’lim tizimi orqali nazariya va amaliyotni uyg’unlashtirish.

AQSh tajribasi: Innovatsion texnologiyalarning keng qo’llanilishi va ta’limda individual yondashuv.

Ta’lim sifatini oshirish bo’yicha takliflar. Professor-o’qituvchilar malakasini oshirish tizimini takomillashtirish: Muntazam ravishda xalqaro treninglar va seminarlarni tashkil etish.

Moddiy-texnik bazani yaxshilash: Universitetlarda zamonaviy laboratoriyalar va raqamli texnologiyalarni joriy etish.

Ilmiy-tadqiqot faoliyatini rivojlantirish: Innovatsion loyihalarni qo’llab-quvvatlash va yosh olimlarga sharoit yaratish.

Talabaga yo’naltirilgan ta’lim modeli: Talabalar ehtiyojlariga mos keladigan o’quv dasturlari va metodikalarni joriy etish.

Ushbu choralar ta’lim sifatini oshirishga xizmat qilishi bilan birga, mamlakatning oliy ta’lim tizimini xalqaro maydonda raqobatbardosh qilishga yordam beradi.

Oliy ta’lim tizimida ta’lim sifatining ahamiyati. Ta’lim sifati har bir mamlakatning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishiga bevosita ta’sir ko’rsatadi. Oliy ta’lim bitiruvchilari milliy va xalqaro mehnat bozorida raqobatbardosh bo’lishi uchun zamonaviy bilim va ko’nikmalarga ega bo’lishlari lozim. Shuning uchun oliy ta’lim sifatini oshirish jamiyatning kelajagi va barqaror rivoji uchun muhim ahamiyat kasb etadi.

Ta’lim sifatini belgilovchi asosiy omillar quyidagilar:

O’quv dasturlarining zamonaviy talab va texnologiyalarga mosligi;

Professor-o’qituvchilar malakasining doimiy oshib borishi;

Ta’lim jarayonida innovatsion texnologiyalar va ilmiy-tadqiqot usullarining qo’llanilishi;

Talabalar o’rtasida amaliy bilim va kompetensiyalarning shakllanishi. Oliy ta’limda ta’lim sifatini oshirishdagi muammolar. Oliy ta’lim tizimida sifatni oshirishga to’siq bo’luvchi muammolarni quyidagi yo’nalishlarda ko’rish mumkin:

Professor-o’qituvchilar malakasining pastligi. Ko’plab oliy o’quv yurtlarida professor-o’qituvchilarning o’z bilim va ko’nikmalarini muntazam yangilash imkoniyati cheklangan. Zamonaviy pedagogik texnologiyalarni o’zlashtirish va dars jarayonida qo’llash darajasi yetarli emas.

Moddiy-texnik bazaning yetishmasligi. Zamonaviy o‘quv-uslubiy vositalarning yo‘qligi, laboratoriya va amaliyot infratuzilmasining yetarli darajada rivojlanmagani ta’lim sifatiga salbiy ta’sir ko‘rsatmoqda.

Innovatsion texnologiyalarning joriy etilishi sustligi. O‘qitish jarayonida axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining (AKT) keng ko‘lamda qo‘llanilmasligi talabalar bilim olish imkoniyatlarini cheklaydi.

O‘quv dasturlarining yangilanishi sustligi. Ko‘p hollarda oliy o‘quv yurtlarida o‘quv rejalari mehnat bozorining dolzarb ehtiyojlariga mos kelmaydi. Bu esa bitiruvchilarning zamonaviy ish o‘rinlariga moslashishini qiyinlashtiradi.

Xorijiy tajribadan foydalanish imkoniyatlari. Xalqaro tajriba oliy ta’lim sifatini oshirish bo‘yicha samarali yechimlar ishlab chiqish uchun asos bo‘la oladi. Misol uchun:

Finlyandiya modeli: Talabaga yo‘naltirilgan ta’lim va individual yondashuv asosida sifatni oshirish.

Janubiy Koreya tajribasi: Ta’limni raqamlashtirish va texnologiyalarni keng ko‘lamda joriy qilish.

AQShning STEM dasturi: Ilm-fan, texnologiya, muhandislik va matematika yo‘nalishlarini rivojlantirishga e’tibor qaratish.

Mazkur tajribalarni milliy sharoitga moslashtirish orqali oliy ta’limni rivojlantirish mumkin.

Xulosa.

Oliy ta’limda ta’lim sifatini oshirish bugungi kunda mamlakatning barqaror rivojlanishi va xalqaro raqobatbardoshligini ta’minlashda muhim ahamiyatga ega. Ta’lim tizimidagi mavjud muammolar, jumladan, professor-o‘qituvchilarning malakasini oshirishda sustkashlik, moddiy-texnik bazaning zaifligi, o‘quv dasturlarining zamonaviy talab va mehnat bozori ehtiyojlariga mos kelmasligi ta’lim sifatini pasaytiruvchi asosiy omillar hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. Андреева А.А. Диагностика эмоционального отношения к учению в среднем и старшем школьном возрасте // Научно-методические основы использования в школьной психологической службе конкретных диагностических методик. - М.: 1988.
2. Хамдамов Р. О проблеме подготовки кадров в области информационных технологий в республики Узбекистан. Журнал «ИзвестияМеждународной Академии наук высшей школы». №1 (19/2002).
3. Хамдамов Р. Об опыте использования современных информационных и коммуникационных технологий в учебном процессе в высшей школе Республики. Вопросы кибернетики. Ташкент, Кибернетика, 2000г.